

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ “ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА”
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
першої регіональної науково-практичної
конференції

**«ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ШКОЛІ:
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

22 травня 2020 року
Івано-Франківськ

УДК 796/799: 082

Збірник матеріалів I регіональної науково-практичної конференції «Фізична культура в школі: стан та перспективи розвитку». ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2020. 75 с.

*Друкується за ухвалою вченої ради
факультету фізичного виховання і спорту
(протокол № 9 від 28. 04. 2020 р.).*

Редакційна рада

Мицкан Б.М.	доктор біологічних наук, професор
Остап'як З.М.	доктор медичних наук, професор
Випасняк І.П.	доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор
Презлята Г.В.	кандидат педагогічних наук, доцент
Ковальчук Л.В.	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Лісовський Б.П.	кандидат біологічних наук, доцент

У збірнику друкуються матеріали доповідей I регіональної науково-практичної конференції «Фізична культура в школі: стан та перспективи розвитку». У публікаціях висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних проблем фізичної культури школярів.

ЗМІСТ

<i>Мицкан Богдан.</i> ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ШКОЛАХ РІЗНИХ КРАЇН СВІТУ	5
<i>Боднар Ярослав.</i> ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	9
<i>Гакман Анна, Галан Ярослав.</i> ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ ЗАСОБАМИ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ	12
<i>Грабик Надія, Грубар Ірина.</i> ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО КОНТРОЛЮ ФІЗИЧНОГО СТАНУ ШКОЛЯРІВ	14
<i>Єднак Валерій.</i> ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ ШКОЛЯРІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	16
<i>Мосейчук Юрій, Курнишев Юрій.</i> ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГУ	19
<i>Лемак Олександр, Корсак Олександр, Іванишин Ірина, Султанова Ірина.</i> ФІЗИЧНИЙ СТАН ПІДЛІТКІВ З РІЗНИМИ ТЕМПАМИ БІОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ	21
<i>Лісовський Богдан, Остап'як Зіновій.</i> ФУНКЦІОНАЛЬНІ РЕЗЕРВИ КАРДІОРЕСПІРАТОРНОЇ СИСТЕМИ ЯК ПОКАЗНИК ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ	24
<i>Мицкан Тетяна</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УРОКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	27
<i>Мосейчук Юрій, Курнишев Юрій.</i> ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ	29
<i>Мочернюк Владислав.</i> ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ В ШКОЛІ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	33
<i>Огнистий Андрій, Огниста Катерина.</i> ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	35
<i>Омельяненко Інна.</i> КУЛЬТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ ПРОГРАМОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ШКОЛІ	38
<i>Омельяненко Володимир.</i> РЕКРЕАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	40
<i>Руда Тетяна, Мицкан Тетяна.</i> РОЗВИТОК СТРЕСОСТІЙКСТІ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО ТРЕНІНГУ	42
<i>Свистун Юрій, Шавель Христина.</i> УРОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І ФУНКЦІОНАЛЬНА ПІДГОТОВКА ШКОЛЯРІВ	43
<i>Султанова Ірина, Іванишин Ірина, Лемак Олександр.</i> ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЯК ПОКАЗНИК РЕЗЕРВІВ ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ ПРИКАРПАТТЯ	45
<i>Ткачівська Інна.</i> ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ УЧНІВ ПЕРШИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	47
<i>Шпільчак Андрій, Презлята Ганна, Ткачівська Інна, Дутка Любомир.</i> УПРАВЛІННЯ СОМООСВІТНЬОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	49
<i>Білоус Ірина.</i> ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	52
<i>Тягур Роман, Лісовський Богдан.</i> ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА ШКОЛЯРІВ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	54
<i>Римик Роман, Маланюк Любомир, Синиця Андрій.</i> РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	56

<i>Випасняк Ігор, Іванишин Ірина, Луцький Василь, Курилюк Сергій.</i> СТАН РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ	58
<i>Ковальчук Лідія, Іванишин Ірина, Ступницький Валерій, Михайленко Роман.</i> ВПЛИВ РІЗНИХ ВИДІВ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ	60
<i>Косило Михайло, Шпарик Степан.</i> ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У КОНТЕКСТІ СПОРТИВНО-ТУРИСТСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ	62
<i>Шнільчак Андрій, Презлята Ганна.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	64
<i>Близнюк Галина.</i> РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИЙ ТУРИЗМ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	66
<i>Султанова Ірина, Ківнюк Антоніна.</i> ФУНКЦІОНАЛЬНІ РЕЗЕРВИ ОРГАНІЗМУ ДІТЕЙ З РІЗНИМ ТИПОМ ТІЛОБУДОВИ	69
<i>Білоус Ірина, Заячук Мар'яна.</i> РОЗВИТОК СТАТИЧНОЇ СИЛИ У ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ З РОЗУМОВИМИ ВАДАМИ	72

7. Рославлев В., Болотов В. Образование в Скандинавских странах, Физкультура в школе. 1996. № 3. С. 72.
8. Шкретій Ю. М. Напрями реформування системи фізичної культури і спорту в Україні. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2004. № 4. С. 5-11.
9. Hozman Z., Fromel K., Gorna K., Groffik D. Rozwojowe trendy wychowania fizycznego w Norwegii. Lider. 2000. № 10. С. 11.
10. Physical Education Program [Електронний ресурс]. Режим доступу до дж.: <http://www.pcentral.org/websites/peprogramsites.html>.
11. Physical Education Trends in Our Nation's Schools [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.aahperd.org/naspe/about/announcements/upload/PE-Trends-Report.pdf.
12. Richter Chr. Koncepte fur den Schulsport in Europa, Bewegung, Sport und Giezunkeit, Meuer Verlan. Andchen, 2006. 327 с.
13. Sports in America School College Sports [Електронний ресурс]. Режим доступу до дж.: <http://usa.usembassy.de/sportsyouth.htm>

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Ярослав Боднар

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

Актуальність. Розвиток і доля кожної нації великою мірою залежить від виховання молоді. Воно має спиратись на надбання минулих поколінь і водночас бути основою подальшого розвитку молодішої генерації. Національне відродження вимагає розбудови усіх галузей суспільного життя. З розвитком економічно-господарської, освітньо-наукової та культурної сфер суспільства має прийти усвідомлення потреби і значення розбудови фізичної культури як складової культури особистості і суспільства.

Становлення незалежної української держави, її перехід до демократичного устрою дають можливість переосмислити події минулих днів і, зокрема, в галузі фізичної культури. Об'єктивне висвітлення історичного минулого має важливе значення для відновлення історичної правди та виховання молоді на багатих національних традиціях, які нагромадили попередні покоління. Саме в цьому і полягала мета нашого наукового пошуку.

Результати. Характеризуючи діяльність відомого в Галичині педагога, редактора педагогічних часописів, автора численних педагогічних праць І.Ющишина, Б.Ступарик у співавторстві із Р.Михайлишиним у книзі "Педагогічна концепція Івана Ющишина" зазначає, що "...школа, виконуючи шляхетну задачу масового виховання громадян, підніме рівень суспільної моралі і чеснот, якщо буде розвивати в молоді фізично-індивідуальні здібності, бо тільки гармонійний розвій тіла і духа може сприяти нормальному розвитку моральної сутності людини" [1, 46].

Розкриваючи зміст процесу виховання української молоді в закладах середньої освіти і фахових школах у дисертаційному дослідженні "Моральне виховання української молоді в процесі співпраці школи, греко-католицької церкви і громадськості (Галичина, кінець ХІХ – 30-ті роки ХХ ст.)", І. Міщишин [20,16] показує, що поруч із морально-релігійним (домінуючим), розумовим, естетичним, економічним, громадсько-державним, трудовим вихованням вирішувалися завдання і фізичного виховання. Головними його формами були уроки руханки, а також різноманітні позаурочні і позашкільні заходи. Важливу роль у справі фізичного виховання у цей період відіграли скаутські дружини.

У 1873 р. в Галичині була проведена реформа початкової школи, що передбачала відокремлення її від церкви із наступним підпорядкуванням світській владі. У галицькому краї було утворено шкільні округи на чолі з Радами. Вони підпорядковувались головній крайовій Раді, що мала здійснювати керівництво освітою [3]. Позаяк у цій раді більшість

була за поляками, вона сприяла колонізації освіти. Наприкінці XIX ст. в Галичині класів з українською мовою навчання було майже вдвічі менше, ніж з польською. Формально було запроваджено обов'язкове навчання всіх дітей віком від 6 до 14 років. Проте більшість з них через матеріальні нестатки школу не відвідувала.

Новий статут, який був прийнятий 1895 року, передбачав два типи галицьких шкіл: нижчий (сільський), що включав одно-, дво-, трикласні школи, та вищий (міський), який об'єднував чотири-, п'яти- і шестикласні школи. Гімназії та реальні училища (середні навчальні заклади з переважним викладанням математики і природничих дисциплін) відносилися до закладів середньої освіти. Галичина налічувала лише дві українські гімназії – у Львові та Перемишлі, а в Тернополі і Коломиї діяли лише окремі гімназійні класи [4, 22-23]. Лише в перші роки XX ст. в краї нарешті збільшилась кількість середніх шкіл. У 1910 р. функціонували 61 гімназія та 13 реальних училищ, проте лише в 5-ти гімназіях мовою навчання була українська [3].

У реальних училищах та гімназіях посиленою була увага до фізичного розвитку юнаків, а гімнастика була обов'язковим предметом. На заняттях з гімнастики рекомендувалися вправи на брусах, коні, перекладині, вправи з гімнастичними палицями, гантелями, гириями.

1923 року кураторією Львівської шкільної округи було введено утравізм (двомовне навчання) в обох жіночих учительських семінаріях Львова та Перемишля. Цей шлях означав фактичне переведення цих закладів на навчання польською мовою, оскільки всі основні предмети в цих утравістичних школах читались польською. Українською ж велись заняття з рукоділля, латини, релігії та фізичної культури. Добре те, що хоч лексика з фізичної культури формувалась рідною мовою [5].

Внаслідок репресивних дій польської адміністрації в Галичині практично не залишилося жодної державної української учительської семінарії. Майже повної колонізації зазнали середні школи та гімназії. У Галичині в 1914 р. діяло 96 польських і лише 6 українських гімназій [6]. Серед початкових класів польських було втричі більше, ніж українських. Аналогічного гоніння зазнавали заклади культури. Польські культурні осередки фінансувались у десять разів більше за українські.

Мізерні кошти відводились і на фізичну культуру, а оскільки фінансування - це одна із умов функціонування системи фізичного виховання, стає очевидним нелегкий шлях української фізичної культури в процесі свого становлення.

Вінцем антиукраїнських наступів на народні школи стала заміна учителів (незалежно від фаху) української національності поляками, які іноді не мали не тільки педагогічної, але й взагалі будь-якої освіти, що давала б їм право займати посади вчителів.

Становлення і розвиток української фізичної культури в час австро-угорського та польського панування відбувалось на громадських засадах через самовіддану працю національно свідомої інтелігенції, окремих постатей, студентів. Завдяки їхній жертволюбній діяльності в галицькому краї була створена густа мережа культурно-освітніх, господарських і молодіжних товариств та організацій. Вони сприяли розвитку національної свідомості, утвердженню людської гідності. Метою фізичної культури було сприяти фізичному і духовному розвитку молоді, зміцнення її здоров'я, підготовка до боротьби за визволення від колоніального гніту.

Завдання фізичної культури галицької молоді полягало у плеканні здорового, всебічно розвинутого організму, формуванню таких рис характеру, як сили волі, сміливості, витривалості, дисципліни, колективізму, а також у допомозі позбутись шкідливих звичок і спрямувати до доцільних занять за інтересами.

В основі професійної готовності вчителя до навчально-виховної роботи лежать знання його справи. Він є справжнім творцем педагогічного процесу, в якому все перебуває в постійному русі. Тому вчитель фізичної культури мусить не тільки правильно виконувати різні вправи, але й добре знати будову та функцію різних систем організму людини. Адже відповідальність учителя фізичної культури є такою ж як і лікаря бо об'єктом пливу є

організм людини. Хиби вчителя фізичної культури можуть призвести до непоправних наслідків щодо здоров'я, а іноді, результатом його некомпетентності можуть бути летальні випадки.

Уміння самотійно мислити, приймати нестандартні рішення в складних динамічних ситуаціях були надзвичайно важливими для вчителя. А ще вміння особистим прикладом продемонструвати те, що вимагається від його підопічних. Степан Глібовицький, житель м.Калуша, що на Івано-Франківщині, згадує про свого учителя руханки (Петра Франка): "Міцної статури. На тілі вигравали м'язи. Було, збере нас біля себе, підійде до драбинки, вчепиться однією рукою і таку рівеньку хоругву зробить, що нам аж дух захопить" [8, 15].

Успішність педагогічної праці залежить від уміння вчителя спілкуватися з учнями, в тому числі й індивідуального. Проте П. Шеремета в "Учительському слові" пише, що "...не може вчитель мішатися забагато до дітей, бо се в'яже їхню свободу. У деяких забавах може сам узяти діяльну участь, бо се подобається дітям і справляє неабияку радість, коли діти бачуть, що й учитель інтересується забавою. Се скріплює прив'язанне дітей до учителя" [9].

На думку А. Алиськевича, навчання не є метою, а лише засобом впливу, а він в свою чергу має бути всебічним і раціональним, релігійно-моральним і естетичним, а також інтелектуальним і фізичним. Автор наголошує, що будь-яка школа повинна працювати за принципами активності учнів. Навчання має відбуватись таким чином, щоб молодь була не пасивна, а цікавилась значенням тої чи іншої справи, завжди мала свою думку. Відповідно і до вчителя руханки ставились великі вимоги. Він повинен був розумно планувати заняття ("обдумувати кожную лекцію"), щоб сприяти активності молодих людей. У своїй промові на конгресі вчительства в Ужгороді в 1920 році А. Алиськевич підкреслює, що в межах двогодинної тижневої гімнастики учитель руханки повинен "...всесторонньо та симетрично зміцнювати тіло, закласти здоров'я. Усвоїти правильність і природній характер в триманні тіла й рухах. Виховати сильну волю, спритність, мужність, стійкість. Переслідувать самолюбство і тим морально формувати учнів" [10].

Цікавими є судження І. Ющишина про роль вчителя в навчальному процесі. Педагог зазначає, що духовну цінність школи вирішує не її приміщення, не найновіше шкільне приладдя, розумно складені навчальні програми (хоча вони дійсно необхідні), а все-таки творчий вчитель.

Висновок. Сучасний вчитель зможе успішно виконувати свої обов'язки за умови досконалого володіння загальними і професійними компетентностями, бути матеріально незалежним, мати чітку громадянську позицію, вміло користуватися своїми правами і мати високий соціальний статус.

Список використаних джерел

1. Алиськевич А. Типи шкіл. Якої школи нам треба. Учитель. Ужгород, 1920. № 1. С. 1.
2. Вацеба О. Нариси з історії західноукраїнського спортивного руху. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. 229 с.
3. Історія України (від найдавніших часів до кінця ХІХ ст.). К., 1991. С. 532.
4. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців. 1848-1914 рр. На підставі споминів. Львів, 136. С. 109-110.
5. Міщишин І. Моральне виховання української молоді в процесі співпраці школи, греко-католицької церкви і громадськості (Галичина, кінець ХІХ - 30-і роки ХХ ст.): Автореферат дис. ... канд. пед. наук. Тернопіль, 1999. 20 с.
6. Мороз Ф. Сокільство і спорт. Січові вісти. Львів, 1928. № 2. С. 2-3.
7. Сливка Р. Українські спортсмені «Просвіти». Життя і знання. Львів, 1938. № 2. С. 238.
8. Ступарик Б., Михайлишин Р. Педагогічна концепція Івана Ющишина. Івано-Франківськ, 1998. 86 с.
9. Шевчук П. Жива книга пам'яті. Галичина. 1.09. Івано-Франківськ, 1992. С. 15.
10. Шеремета П. Як використати павзу в школі для великої цілі виховання дітей. Учительське слово. Львів, 1925. Ч. 7. С. 9.
11. Wiadomosty statystyczne. Т. ХХ. Lwow, 1905. С. 22- 23.